

บันทึก

เรื่อง การนับเวลาราชการเป็นทวีคูณสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญตามพระราชบัญญัติ
บำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ.๒๔๙๔ ให้แก่ผู้ซึ่งกระทำหน้าที่ตามที่
กระทรวงกลาโหมกำหนดในระหว่างเวลาที่มีพระบรมราชโองการประกาศ
สถานการณ์ฉุกเฉินกรณีสงครามมหาเอเชียบูรพา

กรมเสมียนตรา กระทรวงกลาโหม ได้มีหนังสือ ที่ กท ๐๒๐๑/๗๒ ลงวันที่ ๑๙
มกราคม ๒๕๓๐ ขอรื้อปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ.
๒๔๙๔ โดยมีข้อเท็จจริงดังนี้

๑. กรมบัญชีกลางได้พิจารณาเรื่องบำเหน็จเพิ่มของพันเอกประพันธ์ ชำนาญป็น
ซึ่งขณะเป็นนักเรียนเตรียมทหารบกได้ไปปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ซึ่งกระทำหน้าที่ตามที่
กระทรวงกลาโหมกำหนดในระหว่างเวลาประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินกรณีสงครามมหาเอเชียบูรพา
ตั้งแต่วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๔๘๗ ถึงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๔๘๘ ว่าจะมีสิทธินับเวลาราชการ
ทวีคูณตามมาตรา ๒๔^๑ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ.๒๔๙๔ เพียงใด แล้ว
ได้ชี้แจงว่า พันเอกประพันธ์ ชำนาญป็น ได้ขึ้นทะเบียนกองประจำการเป็นนักเรียนนายร้อย
ทหารบกเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๘ ดังนั้น การนับเวลาราชการปกติและเวลาราชการทวีคูณกรณี
สงครามมหาเอเชียบูรพาเพื่อคำนวณบำเหน็จบำนาญจึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๘
ซึ่งเป็นวันขึ้นทะเบียนกองประจำการเป็นต้นไป ไม่อาจนับเวลาราชการทวีคูณกรณีสงครามมหา
เอเชียบูรพาตั้งแต่วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๔๘๗ เป็นเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญให้
ได้

๒. กรมเสมียนตราได้รับข้อคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียจำนวนมากเกี่ยวกับการ
คำนวณเวลาราชการทวีคูณของข้าราชการกรณีสงครามมหาเอเชียบูรพาว่าควรจะได้สิทธิในการ
คำนวณเวลาราชการทวีคูณตั้งแต่วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๔๘๗ ถึงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๔๘๘ ซึ่งมี
ข้อเท็จจริงปรากฏตามเอกสารราชการดังนี้

^๑มาตรา ๒๔ ผู้ซึ่งกระทำหน้าที่ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดในระหว่างเวลาที่มีการรบหรือ
การสงคราม หรือมีการปราบปรามการจลาจล หรือในระหว่างเวลาที่มีพระบรมราชโองการประกาศสถานการณ์
ฉุกเฉิน หรือในระหว่างเวลาที่สั่งให้เป็นนักรบเรือดำน้ำ ให้นับเวลาราชการที่ปฏิบัติการตามสั่งเป็นทวีคูณ แม้ว่า
ในระหว่างเวลาดังกล่าวนั้นจะไม่ได้รบหรือไม่ได้รบกับข้าศึกก็ตาม

นับแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป ข้าราชการผู้ใดประจำปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเขตใดที่ได้
มีประกาศใช้กฎอัยการศึก ให้นับเวลาราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างนั้นเป็นทวีคูณ

ในกรณีดังกล่าวในสองวรรคก่อน ถ้าผู้ใดมีเวลาราชการซึ่งอาจนับเป็นทวีคูณในเวลาเดียวกัน
ได้หลายประการ ก็ให้นับเวลาระหว่างนั้นเป็นทวีคูณแต่ประการเดียว

๒.๑ เมื่อเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา กรมยุทธศึกษาทหารบก(ยศ. ทบ.) ซึ่งขณะนั้น พลเอกเรือง เรืองวิรุทธ ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้ากรมยุทธศึกษาทหารบก ได้รับคำสั่งด้วยวาจาจากผู้บัญชาการทหารสูงสุด ให้ย้ายกรมยุทธศึกษาทหารบกไปจังหวัดเพชรบูรณ์ และต่อมาได้รับคำสั่งจากเสนาธิการทัพบกสนามให้กรมยุทธศึกษาทหารบกเป็นหน่วยรบขึ้นต่อแม่ทัพกองทัพบกที่ ๒ แล้วกรมยุทธศึกษาทหารบกได้ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา^๒

๒.๒ โรงเรียนนายร้อยทหารบก (รร. จปร. ปัจจุบัน) ซึ่งเป็นหน่วยในสังกัดกรมยุทธศึกษาทหารบก ประกอบด้วยข้าราชการในสังกัด นักเรียนเทคนิคทหารบก นักเรียนนายร้อยทหารบก นักเรียนนายร้อยสำรองทหารบก รุ่น ๓ นักเรียนเตรียมทหารบกชั้นปีที่ ๒ และชั้นปีที่ ๑ และนักเรียนเตรียมทหารบกที่เข้าใหม่เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๘๗ (รุ่น ๗) รวมทั้งนักเรียนนายเรือที่โรงเรียนนายเรือฝึกเรียน ได้รับคำสั่งเจ้ากรมยุทธศึกษาทหารบกให้ปฏิบัติราชการตามฉุกเฉินกรณีสงครามมหาเอเชียบูรพาที่จังหวัดเพชรบูรณ์และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับกรมยุทธศึกษาทหารบก ตลอดจนได้มีการบรรจุตำแหน่งและสังกัดเวลาที่มีการรบหรือสงครามเป็นกองหนุนของกองทัพบกที่อยู่ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ขณะนั้น

๒.๓ ในการประชุมสภากลาโหม ครั้งที่ ๔/๐๗ เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๐๗ ที่ประชุมได้พิจารณาเรื่องเวลาราชการทวิคูณของพลเอกเรือง เรืองวิรุทธนายทหารนอกราชการ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้ซึ่งขอให้ทางราชการรับรองเวลาราชการทวิคูณให้ในกรณีฉุกเฉินคราวสงครามมหาเอเชียบูรพา ในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเจ้ากรมยุทธศึกษาทหารบก โดยที่ประชุมได้มีมติให้นับเวลาราชการเป็นทวิคูณให้แก่พลเอกเรือง เรืองวิรุทธ ได้ ตลอดจนบุคคลอื่น ๆ ที่สังกัดกรมยุทธศึกษาในขณะนั้น ให้มีสิทธินับเวลาราชการเป็นทวิคูณได้ด้วยเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญ และภายใต้หลักเกณฑ์คำสั่งเฉพาะของรัฐมนตรีฯ ที่ ๖๗๑๐/๒๔๘๙ ลงวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๔๘๙^๓

๒.๔ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าและกรมกำลังพลทหารบกได้มีหนังสือไปยังส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อแจ้งให้บุคคลซึ่งสังกัดกรมยุทธศึกษาในขณะนั้นที่เคลื่อนย้ายไปจังหวัดเพชรบูรณ์ในกรณีสงครามมหาเอเชียบูรพาระหว่างวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๔๘๗ ถึงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๔๘๘ ซึ่งเป็นผู้มีสิทธินับเวลาราชการทวิคูณ ดำเนินเรื่องขอเวลาราชการทวิคูณได้เช่นเดียวกับพลเอกเรือง เรืองวิรุทธ ตามมติที่ประชุมสภากลาโหม ครั้งที่ ๔/๐๗ เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๐๗^๔

๓. กรมเสมียนตราซึ่งมีหน้าที่ในการทำประวัติและดำเนินเรื่องขอรับบำเหน็จบำนาญของข้าราชการสังกัดกระทรวงกลาโหม ได้พิจารณาการนับเวลาราชการทวิคูณกรณีสงคราม

^๒บันทึกข้อความกรมเสมียนตรา ที่ กท ๐๒๐๑/ว.๒๑๑๕๒ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๐๗

^๓โปรดดูเชิงอรรถที่ (๒)

^๔บันทึกข้อความโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ที่ ๐๓๔๑/๙๔๔ลงวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๐๙ และหนังสือกรมกำลังพลทหารบก ที่ กท ๐๓๑๕/๖๕๕๑ลงวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๐๙

มหาเอเชียบูรพาแล้วมีความเห็นว่า ตามมาตรา ๒๓^๕ และมาตรา ๒๔^๖ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการฯ น่าจะมีเจตนารมณ์แตกต่างกัน คือ

ประการแรก การนับเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญตามมาตรา ๒๓ เป็นการนับเวลาราชการในกรณีปกติและสำหรับข้าราชการที่ได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือน หรือข้าราชการซึ่งทำงานหรือรับราชการก่อนอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ ในเริ่มนับเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญตั้งแต่วันที่มียายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์เป็นต้นไป หรือผู้ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนทหารกองประจำการ ให้มีสิทธินับเวลาราชการได้ตั้งแต่วันที่ขึ้นทะเบียนกองประจำการตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

ประการที่สอง การนับเวลาราชการเป็นทวีคูณสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญตามมาตรา ๒๔ เป็นการนับเวลาราชการในกรณีไม่ปกติ กล่าวคือในภาวะไม่ปกติดังเช่นที่กล่าวไว้ในมาตรา ๒๔ กระทรวงกลาโหมจะกำหนดให้ผู้ใดไม่ว่าจะเป็นข้าราชการที่ได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือน หรือผู้ซึ่งมิได้เป็นข้าราชการที่มีได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือนโดยการเรียกเกณฑ์หรือระดมพลเมืองเข้าอุดหนุนราชการทหาร ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กระทรวงกลาโหมมอบหมายแล้วจะมีสิทธินับเวลาราชการเป็นทวีคูณทั้งสิ้น

ประการที่สาม การนับเวลาราชการเป็นทวีคูณตามมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการฯ น่าจะเริ่มนับเวลาราชการเป็นทวีคูณตั้งแต่วันที่ผู้ซึ่งกระทำหน้าที่ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดได้ปฏิบัติหน้าที่ ไม่ว่าผู้ซึ่งกระทำหน้าที่ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดจะเป็นข้าราชการหรือไม่ก็ตาม

สำหรับกรณีสงครามมหาเอเชียบูรพา คณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้ถือวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ เป็นวันแรกที่ประเทศไทยเข้าสู่ภาวะสงคราม และวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๙ เป็นวันสิ้นสุดภาวะสงคราม และได้มีคำสั่งรัฐมนตรีฯ ที่ ๖๗๑๐/๒๔๘๙ ลงวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๔๘๙ ให้ใช้หลักเกณฑ์สำหรับการนับเวลาราชการเป็นทวีคูณตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญฯ ผู้ซึ่งกระทำหน้าที่ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดตามข้อเท็จจริงในข้อ ๒ น่าจะมีสิทธินับเวลาราชการเป็นทวีคูณได้ตั้งแต่วันที่ปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ ถึงวันที่ ๑ มกราคม

^๕มาตรา ๒๓ การนับเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญนั้นให้นับแต่วันรับราชการรับเงินเดือนจากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือน ซึ่งมีข้ออัตราข้าราชการวิสามัญหรือลูกจ้าง

ครูประจำบาล สารวัตรศึกษา หรือข้าราชการวิสามัญที่ได้มีบทบัญญัติของกฎหมาย ให้ยกฐานะหรือให้เปลี่ยนฐานะเป็นข้าราชการที่มีสิทธิรับบำเหน็จบำนาญตามมาตรา ๗ ได้ และเมื่อได้มีการยกฐานะหรือเปลี่ยนฐานะเป็นข้าราชการที่มีสิทธิรับบำเหน็จบำนาญดังกล่าวแล้ว ก็ให้นับเวลาระหว่างที่เป็นครูประจำบาล สารวัตรศึกษา หรือข้าราชการวิสามัญที่ติดต่อกับวันที่ได้มีการยกฐานะหรือการเปลี่ยนฐานะนั้นเป็นเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญได้ด้วย

ข้าราชการซึ่งทำงานหรือรับราชการก่อนอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ ให้เริ่มนับเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญตั้งแต่วันที่มียายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์เป็นต้นไป

ผู้ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนทหารกองประจำการ ให้มีสิทธินับเวลาราชการได้ตั้งแต่วันที่ขึ้นทะเบียนกองประจำการตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

^๖โปรดดูเชิงอรรถ (๑) หน้า ๑

๒๔๘๙ ซึ่งกรมเสมียนตรามีความเห็นแตกต่างไปจากความเห็นของกรมบัญชีกลางดังกล่าวในข้อ ๑

กรมเสมียนตราจึงขอหารือดังนี้

๑. การนับเวลาราชการตามมาตรา ๒๓ และมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ.๒๔๙๔ ต่างกันอย่างไร และจะต้องพิจารณาใช้ทั้งมาตรา ๒๓ และมาตรา ๒๔ ประกอบกันหรือไม่ อย่างไร

๒. ผู้ซึ่งกระทำหน้าที่ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดในระหว่างเวลาที่มีการรบหรือสงคราม แม้ว่าในระยะเวลาดังกล่าวนั้นจะไม่ได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณประเภทเงินเดือนก็ตาม คำว่า “ผู้” หมายความว่าถึงผู้ใดบ้าง และจะมีสิทธินับเวลาราชการที่ปฏิบัติการตามสั่งเป็นทวีคูณตามมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ พ.ศ.๒๔๙๔ หรือไม่ ถ้ามีสิทธิจะนับเวลาราชการเป็นทวีคูณได้ตั้งแต่เมื่อใด

๓. ในระหว่างที่มีการรบหรือสงคราม กระทรวงกลาโหมได้ระดมพลหรือเรียกเกณฑ์พลเรือนอุดหนุนราชการทหารโดยให้กระทำหน้าที่ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดแล้วปลดออกไปเมื่อเลิกสงคราม ต่อมาภายหลังบุคคลนั้นได้เข้ารับราชการเป็นข้าราชการทหารจนกระทั่งเกษียณอายุ ในการนับเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญ จะนำเวลาราชการในระหว่างที่ปฏิบัติการตามสั่งเป็นทวีคูณมารวมด้วย ได้หรือไม่

๔. กรณีนักเรียนเตรียมทหารบกชั้นปีที่ ๒ และชั้นปีที่ ๑ รวมทั้งนักเรียนเตรียมทหารที่เข้าใหม่เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๘๗ ผู้ซึ่งกระทำหน้าที่ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดในระหว่างภาวะสงครามตั้งแต่วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๔๘๕ ถึงวันที่ ๑ มกราคม ๒๔๘๙ จะมีสิทธินับเวลาราชการที่ปฏิบัติการ ตามสั่งเป็นทวีคูณตามมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ.๒๔๙๔ ได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวประกอบกับฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงกลาโหม (กรมพระธรรมนูญและกรมเสมียนตรา สำนักงานปลัดกระทรวง) และผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมบัญชีกลาง) แล้ว สรุปประเด็นที่หารือได้ว่า พันเอกประพันธ์ ชำนาญปิ่น ผู้ซึ่งขณะเป็นนักเรียนเตรียมทหารบก ได้กระทำหน้าที่ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดในระหว่างเวลาที่มีพระบรมราชโองการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินกรณีสงครามมหาเอเชียบูรพาตั้งแต่วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๔๘๗ ถึงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๔๘๘ มีสิทธินับเวลาราชการเป็นทวีคูณตามมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ.๒๔๙๔ ได้ตลอดเวลานั้น หรือไม่ หรือจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๘ อันเป็นวันที่พันเอกประพันธ์ ชำนาญปิ่น ได้ขึ้นทะเบียนทหารกองประจำการ ตามความเห็นของกรมบัญชีกลาง ในปัญหานี้คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) มีความเห็นว่า โดยที่การนับเวลาราชการตามมาตรา ๒๓^๗ เป็นการกำหนดวันนับหรือเริ่มนับ

^๗โปรดดูเชิงอรรถที่ (๕)

เวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญ ส่วนมาตรา ๒๔^๔ เป็นเรื่องการนับเวลาราชการเป็น
 ทั่วคุณให้แก่บุคคลซึ่งได้กระทำหน้าที่ต่าง ๆ ในระหว่างเวลาที่กำหนดในมาตราดังกล่าว ดังนั้น
 การนับเวลาราชการเป็นทั่วคุณให้แก่ผู้ใดจึงต้องพิจารณาทั้งสองมาตราประกอบกัน กล่าวคือ ต้อง
 พิจารณาว่าผู้นั้นมีสิทธินับเวลาราชการตามมาตรา ๒๓ หรือไม่เสียก่อน ถ้ามีสิทธินับเวลาราชการ
 ตามมาตรา ๒๓ ได้ จึงจะมีสิทธินับเวลาราชการเป็นทั่วคุณตามมาตรา ๒๔ ต่อไป

สำหรับพันเอกประพันธ์ ชำนาญปิ่น นั้น โดยที่ปรากฏว่าได้ขึ้นทะเบียนทหารกอง
 ประจำการเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๘ พันเอกประพันธ์ ชำนาญปิ่น จึงมีสิทธินับเวลาราชการได้
 ตั้งแต่วันนั้นตามมาตรา ๒๓ วรรคสี่ เมื่อมีสิทธินับเวลาราชการตามมาตรา ๒๓ วรรคสี่แล้ว พัน
 เอกประพันธ์ ชำนาญปิ่น ซึ่งกระทำหน้าที่ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดในระหว่างเวลาที่มีพระ
 บรมราชโองการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินกรณีสงครามมหาเอเชียบูรพา จึงมีสิทธินับเวลา
 ราชการปฏิบัติการตามสั่งเป็นทั่วคุณตามมาตรา ๒๔ วรรคหนึ่งได้ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๘
 อันเป็นวันที่พันเอก ประพันธ์ ชำนาญปิ่น เริ่มมีสิทธินับเวลาราชการ ส่วนเวลาก่อนวันขึ้นทะเบียน
 กองประจำการนั้นไม่อาจนำเวลาที่กระทำหน้าที่ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดมานับเป็นทั่วคุณ
 ได้ เพราะขณะนั้นพันเอกประพันธ์ ชำนาญปิ่น ยังไม่มีสิทธินับเวลาราชการตามมาตรา ๒๓ วรรคสี่

อนึ่ง คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) เห็นว่าเมื่อได้
 ความเห็นในกรณี พันเอกประพันธ์ ชำนาญปิ่น เช่นนี้แล้ว ความเห็นดังกล่าวก็อาจนำไปตอบ
 ปัญหาต่าง ๆ ตามที่กรมเสมียนตราขอหารือมาในครั้งนี้ได้ ถ้าตามปัญหานั้น ๆ มีข้อเท็จจริง
 เหมือนกับในกรณี พันเอกประพันธ์ ชำนาญปิ่น

(ลงชื่อ) อมร จันทรมบูรณ์

(นายอมร จันทรมบูรณ์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มิถุนายน ๒๕๓๐

^๔โปรดดูเชิงอรรถที่ (๑)